

Förslag till vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2017:5) om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor och spilloljor

Naturvårdsverkets föreskrifter, NFS 2017:5, om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor och spilloljor gäller från och med den 1 juli 2018 och ersätter tidigare föreskrifter, NFS 2003:24, inklusive ändringsföreskrifterna med nummer NFS 2006:16 och NFS 2009:3.

Denna vägledning syftar till att ge en bakgrund till de nya föreskrifterna och förtydliga avsikterna med bestämmelserna. Målgruppen för vägledningen är verksamhetsutövare som bedriver miljöfarliga verksamheter och myndigheter med ansvar för tillsyn över dessa verksamheter. Vägledningen består av förklarande kommentarer till bestämmelserna och är avgränsad till att omfatta tillämpningen av NFS 2017:5, men innehåller i vissa fall hänvisningar och förklaringar till vad som anges i Myndighetens för samhällsskydd och beredskap föreskrifter (MSBFS 2018:3). Vägledningens uppdatering sker efter ändringar i Naturvårdsverkets regelverk.

Innehåll

INNEHÅLL	3
OM VÄGLEDNINGEN	4
Inledning	4
Syfte	4
Grunden för föreskrifterna och omfattningen	5
Så här har vägledningen tagits fram	6
Ansvarsfördelning mellan myndigheterna	6
VÄGLEDNING OM NATURVÅRDSVERKETS FÖRESKRIFTER (NFS 2017:5) OM SKYDD MOT MARK- OCH VATTENFÖRORENING VID LAGRING AV BRANDFARLIGA VÄTSKOR OCH SPILLOLJOR	8
1 kap. Tillämpningsområde	8
2 kap. Definitioner	11
3 kap. Information till tillsynsmyndigheten	14
4 kap. Krav inom vattenskyddsområde	16
5 kap. Ansvar	20
7 kap. Undantag i enskilda fall	22
Övergångsbestämmelser	22

Om vägledningen

Inledning

Naturvårdsverkets första föreskrifter gällande cisterner utkom 1990, då med stöd av den numera upphävda miljöskyddslagen (1969:387). Föreskrifterna har sedan dess ändrats och reviderats ett flertal gånger.

Vad gäller cisterner är, förutom Naturvårdsverket, även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Arbetsmiljöverket föreskrivande myndigheter. För cisterner innehållande brandfarliga vätskor har såväl Naturvårdsverkets tidigare föreskrifter, NFS 2003:24, som MSB:s tidigare föreskrifter, MSBFS 2014:5, varit gällande. Båda dessa föreskrifter har innefattat bestämmelser avseende tekniska krav och kontroller som till viss del inneburit en dubbelreglering. Denna dubbelreglering och därtill tillämpningssvårigheter har lett till att både Naturvårdsverket och MSB upprättat nya föreskrifter.

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2017:5) om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor och spilloljor, tillsammans med MSB:s föreskrifter (MSBFS 2018:3) om cisterner med anslutna rörledningar för brandfarliga vätskor, reglerar de tekniska kraven, kraven på kontroller, handhavande och miljöskyddskrav vid lagring av brandfarliga vätskor och spilloljor.

Samarbetet med MSB har lett till ett regelverk innefattande en enhetlig hantering av cisterner för brandfarliga vätskor och spilloljor och minskat svårigheterna att tillämpa tekniska krav om konstruktion, installation m.m.

Till följd av revideringen och de nya utgivna föreskrifterna har Naturvårdsverket även beslutat att utge denna vägledning som hjälp och stöd för tillämpning av NFS 2017:5.

Syfte

Naturvårdsverkets övergripande syfte med föreskrifterna är att behålla viss reglering med hänsyn till miljöskyddet så att risken för eventuella skador på hälsa och miljön genom olyckor minskas. Regelsystemets förenkling och harmonisering innebär samtidigt inte att nivån på miljöskyddskraven sänks. Tvärtom har renodlingen av bestämmelserna lett till att mer fokus kan läggas på miljöskyddet och i enlighet med miljöbalkens grundläggande principer kan skyddet för människors hälsa och miljö därmed stärkas.

Grunden för föreskrifterna och omfattningen

Den svenska lagstiftningen på miljöområdet finns sedan 1 januari 1999 samlad i miljöbalken och syftar till att främja en hållbar utveckling och tillförsäkra kommande generationer en hälsosam och god miljö¹.

Miljöbalkens kap. 1–6 innehåller övergripande bestämmelser. Dessa bestämmelser reglerar alla åtgärder och all verksamhet som kan ha betydelse för miljöbalkens mål, dvs. att främja en hållbar utveckling så att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö (1 kap. 1 §). 2 kap. innehåller de allmänna hänsynsreglerna. Hänsynsreglerna, som är tillämpliga avseende alla verksamheter och åtgärder som omfattas av miljöbalkens tillämpningsområde, gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Miljöbalkens bestämmelser tillförsäkras således en hälsosam och god miljö, vilket dock också kräver en effektiv tillsyn för att kunna uppnå dessa mål (26 kap.). Tillsynsmyndigheten har inte endast rätt att utöva tillsyn utan även en skyldighet att kontrollera balkens efterlevnad och att vidta de åtgärder som behövs. Tillsynsmyndigheten kan därför med stöd av de allmänna hänsynsreglerna och sin tillsynsskyldighet överväga om man bättre behöver anpassa en verksamhet i det enskilda fallet så att den inte försämrar levnadsförhållanden för växter, djur och människor. Med hänsyn till att föreskriften i vissa delar endast utgör ett minimikrav kan tillsynsmyndigheten vid behov i det enskilda fallet ställa ytterligare eller strängare krav än de som regleras i föreskrifterna.

En del verksamheter och åtgärder som kan motverka miljöbalkens mål och således omfattas av miljöbalkens tillämpningsområde regleras i annan lag eller på annat sätt genom bl.a. föreskrifter. Miljöbalken och annan lagstiftning, föreskrifter m.m. gäller då som huvudregel parallellt. Hanteringen av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor regleras med stöd av bl.a. både miljöbalken och lagen om brandfarliga och explosiva varor (2010:1011), LBE. När balkens regler gäller parallellt med annan lag för en verksamhet kan tillsynsmyndigheten alltid ingripa med stöd av balkens regler (prop. 1997/87:45 del 2, s. 908). På det här sättet gäller miljöbalkens regler samtidigt som bestämmelserna i LBE samt NFS 2017:5. Likaså kan tillsynsmyndigheten med stöd av bl.a. balkens regler vidta åtgärder i förebyggande syfte och vid överträdelser i det enskilda fallet. Där föreskrifterna inte innehåller absoluta krav, har tillsynsmyndigheten också större frihet att bedöma vad som med stöd av balkens bestämmelser är tillräckligt eller lämpligt i det enskilda fallet.

Naturvårdsverket har meddelat föreskrifterna genom att utnyttja sitt bemyndigande i 15 kap. miljöbalken som syftar till att minska risken för utsläpp till mark och vatten och skydda människors hälsa och miljön. Föreskrifterna har givits ut med stöd av 28 § förordning (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer. Syftet med föreskrifterna är att så långt som möjligt minska risken för miljöskador genom att förhindra förorening av mark och vatten på grund av läckage eller spill vid hantering av cisterner.

¹ 1 kap. 1 § miljöbalken

De cisterner som omfattas och regleras av Naturvårdsverkets föreskrifter är de som används för förvaring och hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor i enlighet med gällande lagstiftning.

Eftersom intentionerna har varit att kunna lägga mer fokus på miljöskyddet har föreskrifterna utvidgats avseende hantering av spilloljor. Spilloljor behöver inte alltid vara brandfarliga men kan vara toxiska eller frätande, dvs. miljöfarliga. Tillämpningsområdet har vidare utökats till att omfatta alla cisterner ovan mark.

Därmed ska Naturvårdsverkets föreskrifter gällande cisterner tillsammans med MSB:s föreskrifter täcka in de krav som ställs beträffande cisterner för brandfarliga eller miljöfarliga vätskor vad avser konstruktion, installation och kontroller under cisternens hela livslängd, så att ett godtagbart miljöskydd uppnås utan dubbelreglering.

Så här har vägledningen tagits fram

Naturvårdsverkets förslag till föreskrifter med kommentarer remitterades under våren 2015 till flera remissinstanser, bl.a. flera berörda centrala och regionala myndigheter samt ett urval av lokala myndigheter (kommuner och miljöförbund), branschorganisationer, intresseorganisationer och företag.

Synpunkterna som har inkommit under remissförfarandet har beaktats vid framtagande av denna vägledning. Under arbetet med revideringen av föreskrifterna har Naturvårdsverket även inhämtat synpunkter via personliga kontakter med lokala och regionala företrädare som dagligen jobbar med cisternfrågor.

Ansvarsfördelning mellan myndigheterna

När det gäller hanteringen av brand- eller miljöfarliga vätskor är det flera centrala myndigheter som delar på ansvaret för tillsynsvägledningen.

Naturvårdsverket ansvarar för den yttre miljön och frågor som handlar om klimat och luft, mark, biologisk mångfald, förorenade områden, kretslopp och avfall samt miljöövervakning. Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning enligt miljöbalken och verkar för att miljöarbetet ska bidra till att miljö kvalitetsmålen uppnås. Naturvårdsverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening vid hantering av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor finns i förordningen om kemiska produkter och biotekniska organismer.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ansvarar för att utveckla samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser. MSB är väglednings- och tillsynsmyndighet avseende bl.a. brandfarliga och explosiva varor i enlighet med LBE. MSB:s

bemyndigande att meddela föreskrifter om cisterner och rörledningar om brandfarliga vätskor finns i förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor, FBE.

Havs- och vattenmyndigheten har det centrala ansvaret för bl.a. vattenskyddsområden och ska ge tillsynsvägledning i frågor om hanteringen av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor inom sådana områden enligt 7 kap. miljöbalken.

Kemikalieinspektionen ansvarar bland annat för kemiska produkter, bekämpningsmedel och varor som innehåller eller har behandlats med en kemisk produkt samt biotekniska organismer. Kemikalieinspektionen är en tillsynsvägledande myndighet som arbetar med att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier genom att bevaka att företagens och samhällets kemikaliekontroll sköts på ett bra sätt.

Skogsstyrelsen ansvarar för tillsynsvägledning för frågor som rör skogsbruket inklusive användningen och hanteringen av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor i skogsområden.

Jordbruksverket är expert- och förvaltningsmyndighet inom jordbruk, fiske och landsbygdsutveckling. Jordbruksverket ansvarar för tillsynsvägledning för frågor som rör hanteringen av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor inom jordbruksområden.

Arbetsmiljöverket beslutar om föreskrifter för säkerhet och arbetsmiljö vid hantering av brandfarliga eller miljöfarliga vätskor.

VÄGLEDNING OM NATURVÅRDSVERKET'S FÖRESKRIFTER (NFS 2017:5) OM SKYDD MOT MARK- OCH VATTENFÖRORENING VID LAGRING AV BRANDFARLIGA VÄTSKOR OCH SPILLOLJOR

1 kap. Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter gäller vid hantering av brandfarliga vätskor eller spillolja i cisterner ovan och i mark som rymmer mer än 1 m³ vätska samt rörledningar och slangledningar som är anslutna till sådana cisterner. Inom vattenskyddsområde gäller föreskrifterna för hantering av mer än 250 liter brandfarliga vätskor eller spillolja.

Dessa föreskrifter gäller inte hantering som är tillståndspliktig enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller som prövas inom ramen för en annan tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken.

Bestämmelsen anger föreskrifternas tillämpningsområde. Tillämpningsområdet har i viss mån utökats jämfört med NFS 2003:24 och förtydligats. Föreskrifterna innehåller vidare bestämmelser om definitioner (2 kap.), informationskrav (3 kap.), vad som gäller inom ett vattenskyddsområde (4 kap.), ansvar (5 kap.) vad som gäller när cisterner och rörledningar tar ur bruk (6 kap.) undantag (7 kap.) och övergångsbestämmelser.

Förtydliganden avseende tillämpningsområdet

MSB är den myndighet som enligt lagstiftning² och regeringens bemyndigande får meddela föreskrifter om vilka varor, som på grund av sina egenskaper eller sammansättning eller annan orsak, ska anses utgöra brandfarliga varor samt hur dessa ska klassificeras. Definitionen av ”brandfarlig vätska” (se 2 kap. 1 §) är tagen från MSB:s föreskrifter om vilka varor som ska anses utgöra brandfarliga eller explosiva (MSBFS 2010:4). Tidigare var regleringen avseende brandfarliga vätskor avgränsad i NFS 2003:24, där cisterner för endast dieselbrännolja eller eldningsolja med en flampunkt högre än 55 °C reglerades. MSB:s föreskrifter, både vad gäller MSBFS 2014:5 och MSBFS 2018:3, har omfattat brandfarliga vätskor som har en flampunkt som inte överstiger 100 °C. Definitionen i NFS 2017:5 har justerats och har nu samma innebörd som definitionen i MSB:s föreskrifter, dvs. brandfarliga vätskor med en flampunkt som inte överstiger 100 °C.

Tillämpningsområdet är inte längre avgränsat till att omfatta specifika petroleumprodukter, utan omfattar alla brandfarliga vätskor och spilloljor som definitionerna i 2 kap. täcker. Detta

² LBE och FBE

också på grund av den regelförenkling och harmonisering som har skett med MSB:s föreskrifter.

Tillämpningsområdet har vidare utökats så att även spilloljor omfattas. Spilloljor är inte alltid brandfarliga³, men kan vara toxiska, frätande eller miljöfarliga på annat sätt. Av detta skäl och med hänsyn till föreskrifternas uttalade miljöskyddssyfte är det naturligt med en sådan utvidgning.

Föreskrifterna omfattar vidare cisterner både ovan mark och i mark, vilket också är en utvidgning av tillämpningsområdet jämfört med NFS 2003:24 som inte reglerade cisterner ovan mark.

Rörledning och slangledning som är anslutna till de cisterner som avses i 1 kap 1 § omfattas även i fortsättningen av föreskrifterna. Definitioner och tekniska krav avseende rör- och slangledning finns även i MSBFS 2018:3.

Föreskrifterna har inte någon särskild reglering avseende mobila cisterner, dvs. behållare som är flyttbara eller tillfälligt uppställda under kortare perioder. Hantering i tillfälligt uppställda eller mobila cisterner har, enligt Naturvårdsverkets mening, samma betydelse som hantering i anordningar av permanent karaktär, dvs. motsvarar definitionen i 14 kap. 2 § miljöbalken. Begreppet ”hantering” torde inte heller ha någon begränsning i tid. Inte heller i miljöbalken finns bestämmelser som anger att en miljöfarlig verksamhet som är av tillfällig karaktär ska bedömas annorlunda (9 kap. miljöbalken). Föreskrifterna gäller således fullt ut även vid tillfällig uppställning av cisterner/mobila cisterner. Det förhindrar dock inte tillsynsmyndigheten att med stöd av miljöbalkens bestämmelser bedöma vad som kan anses vara lämpligt eller rimligt att kräva i det enskilda fallet vid hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor i tillfälligt uppställda/mobila cisterner.

Undantag från föreskrifterna

Vid hantering av mindre mängder brandfarliga vätskor eller spilloljor än 1 m³ eller 250 liter inom ett vattenskyddsområde gäller inte föreskriftsbestämmelserna. Observera att undantaget gäller för en cistern. Det är inte miljömässigt godtagbart att ha flera mindre behållare/cisterner inom samma fastighet och/eller samma verksamhet enbart i syfte att komma under gränsen för sammanlagd volym och därigenom undkomma exempelvis kraven på sekundärt skydd som gäller vid hantering av större mängd brandfarliga vätskor eller spilloljor än 250 liter inom ett vattenskyddsområde. Detta följer av syftet med föreskrifterna.

Ytterligare undantag från föreskrifternas tillämpningsområde är när brandfarliga vätskor och spilloljor lagras i stående tankbilar. Det är bl.a. MSB:s föreskrifter som reglerar transport av farligt gods på väg och terräng (MSBFS 2016:8 ändrad av MSBFS 2017:1, ADR-S). Föreskrifterna reglerar transport, lastning, lossning m.m., dvs. alla moment i en transport. En tankbil ska av detta skäl vara utrustad enligt krav i ADR-föreskrifter. Om bilen, efter att transporten är avslutad, står på ett ställe med någon brandfarlig vätska eller spillolja i tanken för att exempelvis lagra bränsle för en i närheten arbetande maskin, dvs. ej i egen tank, då

³ Det är verksamhetsutövaren som ska visa att flampunkten på spilloljan är högre än +100 °C.

omfattas tankbilen av LBE. Tankbilen blir alltså aldrig en cistern i den mening som avses i NFS 2017:5. En stående tankbil omfattas således inte av föreskrifterna.

Likaså är undantagen föreskrifternas tillämpningsområde lagring av brandfarliga vätskor i motordrivna fordons egna tankar. Detta regleras istället av det regelverk som gäller för det specifika fordonet. Reservdunkar/lösa behållare tillhörande ett fordon omfattas inte heller av föreskrifterna. Tomma lösa behållare omfattas istället av LBE samt Sprängämnesinspektionens föreskrifter om hantering av brandfarliga vätskor, SÄIFS 2000:2 ändrad genom SÄIFS 2000:5, medan fulla lösa behållare omfattas av ADR-S.

I 1 kap. 3 § miljöprövningsförordningen (2013:251), MPF, anges att om en verksamhet eller åtgärd som beskrivs i 2–32 kap. är tillståndspliktig får verksamheten eller åtgärden inte bedrivas eller vidtas utan ett sådant tillstånd som avses i 9 kap. 6 § miljöbalken. Det gäller även för vissa ändringar av en tillståndspliktig verksamhet (1 kap. 4 § MPF). Om det finns tillståndsplikt föreskrivet för en verksamhet (oftast A och B verksamheter enligt MPF, men även C verksamheter kan omfattas om tillsynsmyndigheten med stöd av 9 kap. 6 a § miljöbalken har förelagt verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd) och det ingår cisterner i verksamheten, ska dessa prövas och villkoras som en del av tillståndet. När villkor/krav avseende miljöskyddet regleras genom miljöbalkens regler ska inte bestämmelserna i NFS 2017:5 tillämpas.

I sådana fall där tillståndet inte innehåller uttryckliga villkor om cisterner som ingår i verksamheten och inte heller på annat sätt reglerar hanteringen av brandfarliga vätskor eller spilloljor som omfattas av tillståndet bör dock föreskrifternas bestämmelser tillämpas. Det får bedömas utifrån vad som kan anses ha omfattats av tillståndsprövningen, dvs. hur tillståndets rättskraft förhåller sig till föreskrifterna.

Föreskrifterna gäller inte heller cisterner som är avsedda för förvaring och hantering av annat innehåll än brandfarliga vätskor och spilloljor.

2 § Föreskrifterna innehåller krav på information till tillsynsmyndigheten och krav på sekundärt skydd.

Föreskrifterna reglerar även verksamhetsutövarens informationsskyldighet mot tillsynsmyndigheten och kravet på sekundärt skydd.

Informationsskyldigheten gentemot tillsynsmyndigheten regleras i 3 kap. Även om kravet på kontroll av cisterner har tagits bort från föreskrifterna kan tillsynsmyndigheten fortsättningsvis bedriva tillsyn enligt miljöbalken avseende dessa anläggningar. Lokaliseringsfrågan är exempelvis en sådan del av tillsynen som säkerställs genom kravet på information. Tillsynsmyndigheten har även att ta ställning till om informationen är tillräcklig för att kunna bedöma åtgärdens inverkan på miljön eller om skyddsåtgärder kan vara aktuella. Att tekniska krav och kravet på kontroll inte längre omfattas av föreskrifterna ska dock inte innebära en begränsning av den miljötillsyn som tillsynsmyndigheten bedriver.

Detta på grund av att samma krav, dvs. att cisternen tekniskt och funktionsmässigt ska vara lämplig för sitt ändamål, kan ställas med stöd av miljöbalkens bestämmelser.

Platsen där en cistern ska lokaliseras/placeras bör alltid väljas med stor omsorg med avseende på risker för eventuella skador på miljön. Inom vattenskyddsområden bör förvaring och hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor undvikas helt. Går det inte att undvika att en cistern placeras inom ett vattenskyddsområde eller i närheten av en vattentäkt, dagvattenbrunn eller vattendrag, bör tillsynsmyndigheten se till att behövliga skyddsåtgärder är genomförda och att anläggningen uppfyller gällande krav. Vilka krav som gäller vid hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor inom ett vattenskyddsområde regleras i 4 kap.

3 § Vid hantering av brandfarliga vätskor som denna föreskrift gäller finns det även krav i föreskrifter meddelade av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap.

Eftersom regleringen av tekniska krav, kontroller m.m. avseende cisterner samt rörledningar har tagits bort från föreskrifterna hänvisas i dessa delar till MSBFS 2018:3. Kraven i båda föreskrifterna ska således vara uppfyllda för att få till en regelenlig hantering. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att de tekniska kraven också efterföljs.

2 kap. Definitioner

Kapitlet innehåller en lista av ord och uttryck med nedan angiven betydelse, vilka är grundläggande vid föreskrifternas tillämpning.

Brandfarlig vätska

Brandfarliga vätskor är sådana vätskor som har en flampunkt som inte överstiger 100°C. (se även under *Förtydliganden avseende tillämpningsområdet*).

Cistern

Cisterner används för att förvara olika mängder av flytande produkter och kan vara av mycket varierande storlek och utförande. En cistern är en behållare, med tillhörande utrustning för vätska där trycket ovanför vätskeytan är högst 0,5 bar eller inte understiger atmosfärtrycket med mer än 0,0065 bar. Definitionen av en cistern har, trots mindre språkliga skillnader i formuleringen, samma innebörd som definitionen i MSBFS 2018:3.

En cistern som är helt eller delvis i mark betraktas som en markförlagd cistern och kallas för ”*cistern i mark*”. En cistern som är helt ovanför markytan betraktas och är ”*cistern ovan mark*”. Sammankopplade cisterner betraktas som en cistern.

I 1 kap. 1 § anges tydligt att kraven i föreskrifterna även gäller rör- och slangledningar som är anslutna till cisterner avsedda för hantering av brandfarliga vätskor eller spilloljor.

Dubbelmantlade rör-eller slangledning

En ledning tillverkad av två lager stål eller annat material som är beständigt mot brandfarliga vätskor eller spilloljor och som skyddar mot läckage samt larmar vid läckage.

Flampunkt

Med flampunkt avses den lägsta temperatur då en vätska avger ångor som bildar en antändbar blandning med luft⁴.

Hantering

Hantering har samma betydelse som enligt 14 kap. 2 § miljöbalken. Med hantering avses en verksamhet eller åtgärd som innebär att bl.a. en kemisk produkt tillverkas, bearbetas, behandlas, förpackas, transporteras, används, omhändertas, destrueras, konverteras, överlåts eller är föremål för något annat jämförbart förfarande.

Av 14 kap. 2 § miljöbalken framgår även att en kemisk produkt är ett kemiskt ämne eller en blandning av kemiska ämnen som inte är en vara, och att en blandning är en blandning eller lösning som består av två eller flera kemiska ämnen.

Invallning

Invallning utgör en yta under tak, eller motsvarande som förhindrar regnvatten och smältvatten från att ansamlas, som är ogenomsläpplig samt fångar in den förvarade vätskan och saknar anslutning till avlopp och som förhindrar spill och läckage från att spridas vidare till omgivningen.

Sekundärt skydd

Med sekundärt skydd avses ett skydd vid eventuellt läckage och överfyllnad, vilket ska säkerställa omhändertagandet av spill och utlakning så att förorening av mark och vatten inte sker.

Cisterner i och ovan mark enligt 1 kap. 1 § i dessa föreskrifter samt rörledningar och slangledningar ska ha ett sekundärt skydd inom ett vattenskyddsområde. Det sekundära skyddet ska vara tätt och hållbart och det ska vara utformat så att kontroll är möjlig. Cisterner ovan mark inom ett vattenskyddsområde ska ha sekundärt skydd i form av invallning. Invallningen ska rymma cisternens innehåll. För flera cisterner i en invallning ska invallningen rymma den största cisternens volym + 10 % av övriga cisterners totala volym. Det är alltså inte enbart tätheten som är viktig utan att skyddet även har en volymmässig kapacitet för att vid läckage kunna ta upp mycket av cisternens innehåll. Utan denna volymkapacitet skulle läckage kunna leda till en förorening av mark och vatten.

För rörledningar och slangledningar är dubbelmantling en typ av sekundärt skydd.

Det sekundära skyddet inkluderar även ett separat överfyllningsskydd. Med överfyllningsskydd avses samma definition som i MSBFS 2018:3, dvs. ett system avsett att automatiskt avbryta fyllning av en cistern vid förinställd nivå.

⁴ ADR-S, Del 1, Kapitel 1.2 Definitioner och måttenheter

Rörledningar i mark och ovan mark

Rörledningar i mark och ovan mark avser ledning för brandfarlig vätska som förutom rör omfattar flänsar, ventiler och övriga komponenter, som leder vätskan eller dess gasfas. Definition är densamma som i MSBFS 2018:3.

En rörledning som är helt ovanför markytan är en rörledning ovan mark. En rörledning som till vissa delar eller helt är under markytan ska betraktas som rörledning i mark i sin helhet. Även rörledning förlagd i betonggolv är en rörledning i mark.

Vad gäller slangledning avses samma definition som i MSBFS 2018:3, dvs ledning för brandfarlig vätska som förutom slang även omfattar anslutningar och övriga komponenter som leder vätskan eller dess gasfas.

Spillolja

Spillolja definieras i 9 § avfallsförordningen (2011:927). Med spillolja avses avfall som utgörs av (1.) mineralbaserad, syntetisk eller vegetabilisk smörjolja, (2.) olja som varit avsedd för ett industriellt ändamål, (3.) eldningsolja, eller (4.) oljehaltigt drivmedel. Med olja avses inte en olja som kan användas som livsmedel.

Samma definition gäller för spillolja i föreskrifterna. De produkter som blir till spilloljer är ofta petroleumprodukter, petroleumfraktioner eller lösningsmedel. Spilloljer kan också innehålla organiska omättade ämnen, vilket kan innebära större risker vid läckage än vad som är fallet med rena produkter. Som spilloljer räknas vanligtvis alla möjliga smörj- och skärprodukter, färg- och limprodukter samt bränsleprodukter eller emulsioner som har förorenats eller förbrukats och inte längre kan användas för sitt ursprungliga ändamål. Spilloljer kan innehålla toxiska tillsatser och föroreningar som kan skada mark- och vattenmiljöer samt människors hälsa om de inte hanteras på rätt sätt. Om spilloljan innehåller sådana produkter, där lättoxiderade kemiska föreningar ingår, kan det finnas en viss risk för självantändning även om de flesta smörj- och skärprodukter har betydligt högre flampunkt än +100°C. Spilloljer brukar hanteras öppet, där vätskan kommer i direkt kontakt med omgivningen, varför hanteringen bör uppfylla vissa krav. Även om flampunkten inte är känd, kan felhantering medföra skador på människors hälsa och miljön.

Tillsynsmyndighet

Med tillsynsmyndighet avses i första hand den kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Tillsynsmyndighet kan dock också vara länsstyrelsen eller försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Vattenskyddsområde

Ett vattenskyddsområde är ett avgränsat område för skydd av dricksvattenförekomst⁵. Det är således ett mark- eller vattenområde som av länsstyrelsen eller kommunen har förklarats som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång eller utgör skyddsområden för vilka myndighetsföreskrifter har meddelats (se 7 kap. 21 och 22 §§ miljöbalken).

⁵ Definitionen är hämtad från Hav- och vattenmyndighetens ordlista.

Vattenskyddsområde innefattar även områden som har fastställts med stöd av motsvarande äldre bestämmelser.

Ett vattenskyddsområde indelas i olika zoner. Dessa är vattentäktsson, primär skyddszon (tidigare inre skyddszon), sekundär skyddszon (tidigare yttre skyddszon) och tertiär skyddszon.

3 kap. Information till tillsynsmyndigheten

1 § Den som avser att installera en cistern enligt 1 kap. 1 ska senast fyra veckor innan installationen påbörjas eller hanteringen inleds skriftligen informera tillsynsmyndigheten om detta.

Kopia på utförda kontroller, även periodiska kontroller, som utförts enligt föreskrifter meddelade av Myndigheten som Samhällsskydd och Beredskap, ska ges in till tillsynsmyndigheten.

Kravet på information i föreskrifterna har utformats något annorlunda jämfört med NFS 2003:24. Kravet på information till tillsynsmyndigheten gäller både inom och utanför ett vattenskyddsområde samt alla cisterner som NFS 2017:5 avser, dvs. alla cisterner som uppfyller föreskrifternas krav. Begreppet *installation* finns definierat varken i förevarande föreskrifter eller i MSBFS 2018:3. Eftersom bestämmelsen är utformad så att den också omfattar *hantering* (se definitionen i 2 kap.) gäller informationskravet även vid tillfällig uppställning av cisterner eller annan hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor i övrigt.

Information till tillsynsmyndigheten består i huvudsak av två krav.

Enligt första stycket i bestämmelsen ska installation eller hantering anmälas skriftligen till tillsynsmyndigheten. Nytt är att anmälan ska ske senast fyra veckor innan installationen eller att hanteringen påbörjas. Att anmälan ska *ges in* innebär att det är verksamhetsutövaren som själv ska skicka in/lämna in anmälan inom ramen för angiven tidsram. Tidsramen på minst fyra veckor motiveras med tillsynsmyndighetens behov av tid för att kunna handlägga ett ärende på ett korrekt och rättssäkert sätt samt kunna ge råd eller utreda om strängare krav behöver ställas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det ska noteras att det inte finns något alternativt anmälningsförfarande vid exempelvis brådskande ärenden.

Tillsynsmyndigheten har dock också att beakta allmänna förvaltningsrättsliga principer och handlägga sina ärenden utifrån dessa, dvs. att handläggning vid behov ska ske skyndsamt (se förvaltningslagens (2017:900) bestämmelser).

Vid etablering av en anmälningspliktig verksamhet enligt MPF, där cisterner med brandfarliga vätskor eller spilloljor ingår, krävs ingen separat anmälan avseende cisternen till tillsynsmyndigheten enligt NFS 2017:5. Likaså är fallet vid tillståndspliktiga verksamheter där tillståndet omfattar en cistern eller hantering av brandfarliga vätskor och spilloljor.

Informationen ska innehålla de uppgifter, ritningar och tekniska beskrivningar som behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma åtgärden och dess effekter på miljön. Sådan

behövlig information är bl.a. uppgifter om cisterninnehavaren, platsen som cisternen ska installeras på, den brandfarliga vätskan som ska förvaras och cisternen (en beskrivning av vilken typ av cistern/anordning som avses med tillhörande rör- och slangledningar etc.). Därutöver bör det framgå om det är flera cisterner som är sammankopplade inklusive en beskrivning av hela anordningens konstruktion. Listan här är inte uttömmande. Det är tillsynsmyndigheten som avgör vilka övriga uppgifter som anses behövliga i det enskilda fallet. Tillsynsmyndigheten bör även kontrollera om ärendet borde anmälas eller prövas enligt någon annan bestämmelse i miljöbalken. I så fall bör verksamhetsutövaren snarast informeras om detta.

Vid installation eller hantering inom ett vattenskyddsområde finns det krav även på ytterligare information såsom vilken typ av sekundärt skydd som används samt den totala förvarings- eller hanteringsmängden, transporter för påfyllning etc. (se 4 kap.).

Andra stycket i bestämmelsen anger att kopior på utförda kontroller också ska ges in till tillsynsmyndigheten. Kontroll av cisterner regleras inte längre av förevarande föreskrifter (se MSBFS 2018:3). För att tillsynsmyndigheten ska kunna genomföra en fullständig miljötillsyn av cisterner inom sitt område är det väsentligt att tillsynsmyndigheten tar del av information om att cisterner uppfyller alla tekniska krav och att de regelbundet kontrolleras. Av detta skäl ska även kopior på alla utförda kontroller enligt MSB:s föreskrifter lämnas in till tillsynsmyndigheten. Det är verksamhetsutövaren som självständigt ska lämna in kopior på alla utförda kontroller.

Föreskrifterna innehåller inget tidskrav när kopior på utförda kontroller ska lämnas in till tillsynsmyndigheten. Detta innebär dock inte att verksamhetsutövaren kan vänta med inlämnandet orimligt länge. Eftersom föreskrifterna har ett uttalat miljöskyddssyfte och utgör grund till den miljötillsyn som tillsynsmyndigheter med stöd av miljöbalkens bestämmelser bedriver bör dessa kopior inlämnas inom rimlig tid så att tillsynsarbetet inte förhindras av verksamhetsutövarens dröjsmål.

Avseende cisterner som installerades före den 1 juli 2018 och som omfattas av kravet på kontroller enligt MSBFS 2014:5 och NFS 2003:24 är det rapporter om periodiska kontroller som ska skickas in till tillsynsmyndigheten (se övergångsbestämmelserna). Någon installationsanmälan eller rapport om installationskontroll avseende sådana cisterner behöver inte lämnas in.

Vad gäller cisterner som enligt tidigare föreskrifter var undantagna beträffande t.ex. installationskontroll eller inte omfattades av NFS 2003:24 behöver ingen rapport om installationskontroll inges. Dessa cisterner omfattas dock av kravet på information avseende periodiska kontroller, kopior på vilka då ska lämnas in.

En förändrad hantering som inte inkluderats i den ursprungliga anmälan eller om placeringen av en cistern ändras även tillfälligt är att betrakta som en ny installation/hantering med krav på anmälan.

4 kap. Krav inom vattenskyddsområde

1 § Cisterner i och ovan mark enligt 1 kap 1 § i dessa föreskrifter samt rörledningar och slangledningar ska ha ett sekundärt skydd inom vattenskyddsområde.

Cisterner ovan mark ska ha sekundärt skydd i form av invallning. Rörledningar och slangledningar ska vara dubbelmantlade eller ha annat sekundärt skydd. Undantag från kravet gäller dock för cisterner med tillhörande ledningar i pannrum eller motsvarande i bostadshus och som är under regelbunden uppsikt, om inte tillsynsmyndigheten anger annat.

Rörledning i byggnad får inte dras i eller under golv, utan ska förläggas väl synlig.

För ett *vattenskyddsområde* (se definitionen i 2 kap.) kan flera bestämmelser gälla enligt olika föreskrifter. Det är i huvudsak länsstyrelsen eller kommunen som, med stöd av miljöbalken, kan utfärda särskilda skydds föreskrifter som gäller inom dessa områden. Ett vattenskyddsområde kan, som ovan framgår, vara uppdelat i zoner (vattentäktzon, primär, sekundär och tertiär zon) eller sakna helt uppdelning.

Kapitlet innehåller specifika krav på skydd för cisterner och rörledningar m.m. inom ett vattenskyddsområde. Föreskrifterna utgör ett minimikrav som generellt gäller. Skydds föreskrifterna för ett vattentäktområde kan dock innehålla ytterligare restriktioner som är anpassade till den specifika vattentäkten. Dessutom kan tillsynsmyndigheten, i det enskilda fallet, ställa strängare krav med stöd av miljöbalken.

Det sekundära skyddet ska omfatta cisternen, rör- och slangledningarna samt annan teknisk utrustning som tillhör cisternen eller som används vid hanteringen av brandfarliga vätskor och spilloljor. Syftet är att säkerställa att spill och läckage ska kunna hanteras och omhändertas på alla ytor där sådant kan förekomma. Även förvaringsplatser eller förvaringsrum för små lösa behållare, där den totala mängden överskrider 250 l, ska ha ett sekundärt skydd i form av invallning.

Alla cisterner ovan mark och i mark ska ha ett *sekundärt skydd* (se definitionen i 2 kap.) inom ett vattenskyddsområde. Även rörledningar, slangledningar och eventuella kopplingar som hör till anläggningen ska ha sekundärt skydd, t.ex. vara dubbelmantlade eller ha annan form av sekundärt skydd.

För **cisterner ovan mark** i vattentäktzonen och den primära samt sekundära zonen finns det ett absolut krav på att det sekundära skyddet ska vara i form av *invallning* (se definitionen i 2 kap.). I den tertiära zonen är det tillsynsmyndigheten som avgör vad som anses utgöra lämpligt/tillräckligt sekundärt skydd i det enskilda fallet avseende en cistern ovan mark. Denna bedömning görs med stöd av 2 kap. och 26 kap. miljöbalken. Om vattenskyddsområdet inte är uppdelat i zoner gäller kravet på invallning som sekundärt skydd i hela vattenskyddsområdet.

Cisterner i mark inom ett vattenskyddsområde ska också ha ett sekundärt skydd. NFS 2017:5 är teknikneutral i detta avseende, dvs. det ställs inga konkreta krav på vilken lösning som ska väljas som sekundärt skydd för sådana cisterner. Det är tillsynsmyndigheten som utifrån en platsspecifik bedömning ska avgöra vad som anses utgöra lämpligt/tillräckligt sekundärt skydd i det enskilda fallet avseende cisterner i mark. Denna bedömning görs med stöd av 2 kap. och 26 kap. miljöbalken. Detta gäller i alla zoner eller i hela vattenskyddsområdet om detta inte är uppdelat.

Stora delar av Sverige utgör vattenskyddsområde. Det är först och främst vattentäktzonen, den primära och den sekundära zonen som är känsliga utifrån miljöskyddet. Att kravet på sekundärt skydd är uppdelat mellan absolut krav på invallning och utrymmet för tillsynsmyndigheten att göra bedömningar av skyddskraven från fall till fall, vilar också på vad som är rimligt/lämpligt och miljömässigt motiverat att kräva av en verksamhetsutövare inom ett vattenskyddsområde särskilt där vattenskyddsområdet är uppdelat. Föreskrifterna förhindrar således inte tillsynsmyndigheten att kräva invallning som sekundärt skydd även inom den tertiära zonen. Det finns heller inget i föreskrifterna som säger att kraven i 4 kap. inte ska vara uppfyllda i den tertiära zonen. Har tillsynsmyndigheten dock bedömt att det inte finns skäl att kräva invallning som sekundärt skydd inom den tertiära zonen så kan man inte heller ställa krav på att exempelvis 4 kap. 3 §, som specifikt handlar om invallning, ska vara uppfylld. Tillsynsmyndigheten ska dock, i vart fall inom den tertiära zonen, kunna besluta om vad som anses rimligt/lämpligt eller miljömässigt motiverat (2 kap. och 26 kap. miljöbalken) som sekundärt skydd i det enskilda fallet avseende cisterner ovan mark. Likaså avseende cisterner i mark, detta gäller dock i alla zoner.

Cisterner inomhus, dvs. cisterner installerade i ett bostadshus pannrum eller motsvarande utrymme i ett bostadshus, är undantagna från kravet på sekundärt skydd inom ett vattenskyddsområde. Undantaget för dessa cisterner bör tolkas så att det enbart avser cisterner i *bostadshus*. Här förutsatts att bostadshuset har täta golv-, vägg- och takkonstruktion samt att cisternen står under regelbunden uppsikt. För att räknas som *bostadshus* krävs det, enligt Naturvårdsverkets tolkning, att minst halva arean av ett hus används som bostad. Med motsvarande utrymme avses annat rum än pannrum dock med samma förutsättningar avseende tät golv-, vägg- och takkonstruktion samt uppsikt.

Sista stycket i bestämmelsen reglerar att rörledning i byggnad inte får dras i eller under golv. Rörledningar i byggnader ska förläggas väl synliga. Detta på grund av att rörledningars tillstånd och funktion ska kunna granskas och kontrolleras okulärt.

Angående tillsynen av det sekundära skyddet

Den obligatoriska kontrollen av cisterner enligt NFS 2003:24 och MSBFS 2014:5 har utförts av ackrediterade kontrollorgan. Kontrollen av det sekundära skyddet avseende cisterner har enligt NFS 2003:24 varit en del av konstruktions- och tillverkningskontroll (10 kap. 6 §) samt återkommande kontroller (10 kap. 7§). Detsamma har gällt rörledningar (10 kap. 5 §). Efter förevarande föreskrifternas ikraftträdande regleras kontrollen av cisterner enbart av MSBFS 2018:3. Likaså är det enbart MSB:s föreskrifter som innehåller bestämmelser avseende kontrollorgan och certifieringsorgan (se 6 kap.). MSBFS 2018:3 reglerar i sin tur inte vad som gäller inom ett vattenskyddsområde och inte heller det sekundära skyddet för

cisterner och rörledningar m.m. Konsekvensen av denna uppdelning är att kontrollen av sekundärt skydd faller utanför det området för cisternkontroll som enligt NFS 2003:24 tidigare omfattats och som ackrediterade kontrollorgan med stöd av bestämmelserna i MSBFS 2018:3 utför.

Att en fullständig kontroll utförs av cisterner inom ett vattenskyddsområde, dvs. att anordningen överensstämmer med samtliga krav som har ställts med stöd av gällande regelverk, är en väsentlig förutsättning för att miljöskyddssyftet med föreskrifterna uppnås. Eftersom kontrollen av sekundärt skydd inte längre kan genomföras som förut, dvs. av ackrediterade kontrollorgan med direkt stöd av föreskrifterna, ska detta ske med stöd av bestämmelserna i miljöbalken som en del av den operativa tillsyn som de kommunala tillsynsmyndigheterna bedriver.

2 § Det är förbjudet att hantera mer än 250 liter brandfarliga vätskor eller spilloljor inom de delar av ett vattenskyddsområde som betecknas som vattentäktzon, primär (inre) skyddszon och sekundär (yttre) skyddszon utan sekundärt skydd enligt 4 kap 1 §.

Om ett vattenskyddsområde inte har indelats i zoner gäller förbudet mot hantering utan invallning inom hela vattenskyddsområdet.

All hantering av brandfarliga vätskor eller spilloljor över 250 liter är förbjuden utan sekundärt skydd i vattentäktzonen och den primära samt sekundära zonen i ett vattenskyddsområde. Förbudet gäller i hela vattenskyddsområdet om detta inte är uppdelat i zoner. Begreppet ”hantering” (se definitionen i 2 kap.) innebär att det inte enbart är lagring som avses utan all form av hantering inklusive lagring i tillfälligt uppställda/mobila cisterner eller i andra behållare, fat och dyl. Av bestämmelsens andra stycke framgår att det sekundära skyddet för hantering inom vattentäktzon, primär zon och sekundär zon ska vara invallning.

Bestämmelsens utformning tillåter att brandfarliga vätskor eller spilloljor över 250 liter utan sekundärt skydd hanteras i den tertiära zonen. En sådan hantering omfattas dock av kraven på information till tillsynsmyndigheten enligt 3 kap. Tillsynsmyndigheten har därför möjlighet att med stöd av 2 kap. och 26 kap. miljöbalken ändå föreskriva invallning, annat sekundärt skydd eller andra försiktighetsmått som anses nödvändiga vid hantering även i den tertiära zonen.

I vissa fall kan det vara nödvändigt att t.ex. av tekniska eller säkerhetsskäl förvara olika typer av brandfarliga vätskor/spilloljor åtskilda. Eftersom det är själva hanteringen över 250 liter utan sekundärt skydd som är förbjuden, bör mindre mängder av olika brandfarliga vätskor/spilloljor räknas samman inom samma verksamhet eller på samma fastighet vid bedömningen av behovet av sekundärt skydd, även om dessa var för sig är mindre än 250 liter. Det är således inte miljömässigt godtagbart att förvara/hantera brandfarliga vätskor eller spilloljor i fler men mindre behållare i syfte att komma under gränsen för sammanlagd mängd på 250 liter och därigenom undkomma kravet på sekundärt skydd.

3 § Invallningen ska rymma cisternens innehåll. För flera cisterner i en invallning ska invallningen rymma den största cisternens volym + 10 % av övriga cisterners totala volym.

Bestämmelsen reglerar och förtydligar utformningen av invallade utrymmen i frågan om volym. Syftet med att ha ett invallat utrymme för en cistern är att skydda vattentäkten från föroreningar från hanteringen av brandfarliga vätskor eller spilloljor. Om det i invallningen inte ryms ovan föreskrivna mängder kvarstår föroreningsrisken vid spill och läckage. Tillsynsmyndigheten eller skyddsföreskrifterna för vattenskyddsområdet kan ställa längre gående krav även när det gäller invallningens volym.

4 § Det sekundära skyddet ska vara tätt och hållbart och det ska vara utformat så att kontroll är möjlig.

Det sekundära skyddet ska, för att uppnå sitt syfte, utgöra ett fullgott skydd mot eventuella spill och läckage. Föreskrifterna är neutrala avseende vilket material eller vilken konstruktion som används vid det sekundära skyddets utformning.

Vid permanenta anläggningar/cisterninstallationer ska tak eller regnskydd anordnas för att undvika att invallningen fylls med regn- eller smältvatten. Kravet på sekundärt skydd gäller även för mobila/tillfälligt uppställda cisterner, vilka på samma sätt ska ha någon form av tak eller regnskydd.

5 § Vid påfyllningsrör för cistern inom vattenskyddsområde ska skylt med texten "VATTENSKYDDSOMRÅDE" vara uppsatt. Skylten ska vara väl synlig och av varaktig beskaffenhet.

Skylten ska även innehålla följande information:

- Fastighetsbeteckning
 - Adress
 - Volym
 - Högsta fyllningsflöde
 - Innehåll
-

Föreskrifterna ställer krav på skyltning vid påfyllningsrör av en cistern inom ett vattenskyddsområde. Skylten ska innehålla ovanstående information och vara läsbar under cisternens hela livslängd. Utformningen av skylten ska ske enligt gällande rekommendationer.

Rekommendationer för utformning av skyltar i vattenskyddsområden finns i "Utmärkning av vattenskyddsområde" som kom till 1999 genom ett samarbete mellan Naturvårdsverket, Räddningsverket (numera MSB), Sjöfartsverket, Vägverket (numera Trafikverket), Svenska

kommunförbundet (numera Sveriges Kommuner och Landsting) och VAV (numera Svenskt Vatten).

6 § Om vattenskyddsområdets skyddsföreskrifter innehåller strängare krav än dessa föreskrifter gäller de kraven.

Naturvårdsverkets föreskrifter är ett minimikrav som gäller generellt. Skyddsföreskrifter för ett vattenskyddsområde kan dock innehålla ytterligare restriktioner som är anpassade till den specifika täkten. Man kan vända sig till tillsynsmyndigheten för upplysningar om vilka områden som utgör vattenskyddsområde och innehållet i skyddsföreskrifterna för vattentäkter. Skyddsföreskrifter ställer i allmänhet strängare krav på hanteringen av brandfarliga vätskor och spilloljor inom ett vattenskyddsområde. Om vattenskyddsområdets skyddsföreskrifter innehåller strängare krav än förevarande föreskrifter går skyddsföreskrifterna före och de strängare kraven gäller.

Det tål att upprepas att tillsynsmyndigheten alltid och även utanför ett vattenskyddsområde med stöd av 2 och 26 kap. miljöbalken kan ställa strängare eller ytterligare krav i syfte att uppnå en lämplig/tillräcklig skyddsnivå i det enskilda fallet.

5 kap. Ansvar

1 § Bestämmelser om ansvar vid överträdelse av dessa föreskrifter finns i 29 kap. miljöbalken. Bestämmelsen om miljöstraffsavgifter finns i förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

29 kap. miljöbalken innehåller bestämmelser inom miljöstraffsavgiftens område och utgör det sista ledet i genomdrivandet av olika miljökrav enligt balken. Bestämmelserna avser både uppsåtliga och oaktsamma överträdelser. Bestämmelserna i 29 kap. – särskilt 29 kap. 3 § punkten 2 miljöbalken som reglerar bl.a. brott mot en föreskrift – blir tillämpbara till följd av den tillsyn som sker med stöd av balken och utförs av tillsynsmyndigheterna.

Enligt balkens bestämmelser är det verksamhetsutövaren som ska visa att förpliktelseerna enligt gällande lagstiftning iakttas och att tillämpliga regler för verksamheten följs. Detta innebär att verksamhetsutövaren har bevisbördan och ansvaret för att verksamheten eller åtgärden utförs på ett sådant sätt och med en sådan lokalisering att den överensstämmer med erhållna försiktighetsmått och inte strider mot gällande lagstiftning.

Den som har utfört en handling som bryter mot reglerna eller underlåtit att handla är att betrakta som ansvarig för överträdelsen i fråga och kan därmed straffas enligt lagen. Om en överträdelse inte är uppsåtlig, men beror på att den ansvarige inte har gjort det som ska göras eller har slarvat, kan utgöra oaktsamhet, vilket också kan medföra straffansvar. Att underlåta göra något som har kunnat förhindra en överträdelse kan på samma sätt innebära oaktsamhet. Man gör sig dock inte skyldig till oaktsamhet om det är fråga om rena misstag som man inte

kan rå för. Med uppsåtlighet avses att man företar en handling där följderna av handlingen innefattas i handlarens sinne, d.v.s. att denne är medveten om följderna.

Med anledning av föreskrifternas ikraftträdande behöver förordningen om miljöstraffavgifter ändras. Vid tidpunkten för denna vägledning har inga ändringar ännu trätt ikraft varför denna del inte kan beskrivas här.

2 § Då det finns anledning att misstänka att mark- eller vattenområde blivit förorenat ska tillsynsmyndigheten omedelbart underrättas. Ansvarig för att underrättelse sker är den som hanterar brandfarliga vätskor eller spillolja enligt 1 kap 1 § i dessa föreskrifter.

Syftet med bestämmelsen är att förtydliga att den som hanterar brandfarliga vätskor eller spilloljor har ett underrättelseansvar när mark- eller vattenområde blivit förorenat. Detta eftersom hanteringen av brandfarliga vätskor eller spilloljor omfattar ämnen som typiskt sett kan orsaka skadliga effekter på miljön och människors hälsa. Med förorening avses i föreskriftssammanhang först och främst spill/läckage/utsläpp från hanteringen av brandfarliga vätskor eller spilloljor. Bestämmelsen torde dock inte kunna tolkas så restriktivt att förorening av annat slag som sker inom ramen för hanteringen av dessa vätskor/spilloljor eller händer i övrigt på plats där hanteringen pågår inte skulle behöva anmälas. Formen av spill/läckage/utsläpp och om föroreningen sker uppsåtligt eller av oaksamhet saknar betydelse. Bestämmelsen är formulerad så att det inte är ett krav att farliga ämnen faktiskt ska ha släppts ut, utan är det tillräckligt att det finns anledning att misstänka att en förorening kan ha skett. Underrättelseansvaret omfattar alla som hanterar brandfarliga vätskor eller spilloljor. Vid misstanke om förorening ska tillsynsmyndigheten underrättas omedelbart, dvs. utan dröjsmål.

Efter en sådan underrättelse kan tillsynsmyndigheten avgöra om skyddsåtgärder bör vidtas och i så fall vilka, eller om andra myndigheter eller enskilda behöver underrättas.

6 kap. Cisterner och rörledningar som tas ur bruk

1 § Cistern och rörledning som tas ur bruk ska tömmas och rengöras. Verksamhetsutövaren ska informera tillsynsmyndigheten om cistern som tagits ur bruk så att tillsynsmyndigheten kan bestämma hur cisternen bör omhändertas.

När cisterner med tillhörande rör- och slangledningar m.m. tas ur bruk ska dessa tömmas och rengöras på sådant sätt att spill eller läckage förhindras både under tömning/rengöring och efter avslutad hantering. I samband med att en cistern tas ur bruk ska verksamhetsutövaren informera tillsynsmyndigheten om detta, vilket bör ske inom rimlig tid så att tillsynsarbetet inte förhindras av verksamhetsutövarens dröjsmål. Tillsynsmyndigheten kan därefter med stöd av 2 kap. och 26 kap. miljöbalken besluta om hur omhändertagandet av cisternen, tillhörande ledningar m.m. och eventuella rester efter rengöring ska ske eller vilka skyddsåtgärder som behövs efter att hanteringen har avslutats.

I sådana fall där ett tillstånd för en miljöfarlig verksamhet där cisterner ingår, inte innehåller uttryckliga villkor om hur cisterner ska tas ur bruk och inte heller på annat sätt reglerar hur hanteringen av brandfarliga vätskor eller spilloljor som omfattas av tillståndet, ska avslutas torde föreskrifternas bestämmelser kunna tillämpas. Det får bedömas utifrån vad som kan anses ha omfattats av tillståndsprövningen, dvs. hur tillståndets rättskraft förhåller sig till föreskrifterna.

7 kap. Undantag i enskilda fall

- 1§** Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall och om det finns synnerliga skäl medge undantag från kraven i dessa föreskrifter.
-

Bestämmelsen reglerar tillsynsmyndighetens möjlighet att medge undantag från föreskrifternas krav. Möjligheten att medge undantag ska tolkas restriktivt. Detta framgår av att det krävs synnerliga skäl för att undantag ska kunna ges. Dispensmöjligheten motiveras med att det kan uppkomma vissa oförutsebara situationer eller extraordinära händelser där en strikt tillämpning av föreskrifternas krav är omöjlig eller olämplig. Tillsynsmyndigheten bör bedöma om undantag kan ges mot bakgrund av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Tillsynsmyndigheten kan i ett enskilt fall exempelvis beakta om det handlar om en cistern som installationskontrollerats hos tillverkaren, om det finns möjlighet att ordna tillfälligt sekundärt skydd eller om platsen för hanteringen av andra skäl kräver starkare skydd.

Övergångsbestämmelser

- 1.** Dessa föreskrifter träder ikraft den 1 juli 2018, då Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2003:24 om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor upphör att gälla.
-

NFS 2003:24 upphör att gälla den 1 juli 2018. Den som bedriver hantering och förvaring av brandfarliga vätskor och spilloljor som efter detta datum omfattas av NFS 2003:24 får tillämpa de äldre bestämmelserna avseende kraven på sekundärt skydd till och med 31 december 2021 (se även punkten 3).

- 2.** Kraven på information till tillsynsmyndigheten gäller inte för de cisterner och rörledningar som har installerats före ikraftträdandet och som inte omfattades av krav på information till tillsynsmyndigheten innan installation enligt tidigare bestämmelser.
-

Cisterner och rörledningar som har installerats före föreskrifternas ikraftträdande samt cisterner som inte omfattats av NFS 2003:24 behöver inte uppfylla kraven på information till

tillsynsmyndigheten i den delen det avser anmälan vid installation eller påbörjad hantering och kopior på kontroller som utförts före ikraftträdandet.

-
- 3.** För cisterner och rörledningar som har installerats före ikraftträdandet, som inte omfattades av krav på sekundärt skydd enligt tidigare bestämmelser och om krav på sekundärt skydd införs eller ändras genom dessa föreskrifter, ska verksamhetsutövaren senast den 1 januari 2022 ha installerat sekundärt skydd.

Meddelade undantag som avser sekundärt skydd gäller till den i respektive beslut angivna tidpunkten för upphörande och i annat fall längst till och med 1 januari 2022.

Bestämmelsen gäller cisterner och rörledningar som har installerats före föreskrifternas ikraftträdande och som enligt NFS 2003:24 inte alls eller endast i vissa delar omfattats av kravet på sekundärt skydd. Om sådana cisterner och rörledningar efter den 1 juli 2018 träffas av kravet på sekundärt skydd eller kravets omfattning avseende dessa ändras, ska erforderligt sekundärt skydd installeras på sådana cisterner och rörledningar senast den 1 januari 2022.

Om sådana cisterner enligt ett myndighetsbeslut har varit undantagna kravet på sekundärt skydd, gäller undantaget till i beslutet angivet datum dock inte efter den 1 januari 2022.

-
- 4.** Cisterner och rörledningar som genomgått kontroll enligt Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2003:24 ska fortsättningsvis följa Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskaps föreskrifter om cisterner och rörledningar för brandfarliga vätskor med början då den sista kontrollterminen enligt de upphävda föreskrifterna NFS 2003:24 har löpt ut.

Bestämmelsen avser cisterner och rörledningar som enbart kontrolleras enligt NFS 2003:24, dvs. omfattas inte av MSBFS 2014:5, och kontrollen är återkommande, dvs. periodisk kontroll. Om den sista kontrollperioden har påbörjats före den 1 juli 2018 och löper även efter detta datum, omfattas cisternen även efter den 1 juli 2018 av NFS 2003:24 tills denna sista kontrollperiod har löpt ut. Övergången till att omfattas av kontroller enligt MSBFS 2018:3 sker således efter att den sista kontrollperioden har löpt ut.

Tillsyn av cisterner som omfattas av övergångsbestämmelserna

Av punkten 1 i övergångsbestämmelserna framgår att NFS 2003:24 i och med ikraftträdande av NFS 2017:5 upphävs. Detta innebär att även om vissa anordningar i övergångsbestämmelserna har getts undantag för att tillämpa NFS 2003:24 kommer inte ”de gamla bestämmelserna” att finnas kvar att bedriva tillsyn i enlighet med. Tillsynsmyndigheten kommer således inte att kunna ”tillsyna” dessa med stöd av NFS 2003:24. Tillsynen av dessa anordningar kan bedrivas sedan med stöd av NFS 2017:5 efter den 1 januari 2022 eller när den sista kontrollperioden enligt punkt 4 har löpt ut.